

DEAR PRUDENCE

- *en afskedsrejse*

Dear Prudence - en afskedsrejse

© forlaget em & forfatterne

Redaktion: Vagn Remme

Omslag: Kulturfabrikken

Udgivet af forlaget em

Sat med Baskerville

Trykt hos ToptrykGrafisk, Gråsten

ISBN: 978-87-92043-25-2

1. udgave, 1. oplag, 2022

Støtte af:
Statens
Kunstfond

Denne bog er beskyttet i medfør af gældende dansk lov om ophavsret.
Kopiering må kun ske i overensstemmelse med loven. Det betyder f.eks.,
at kopiering til undervisningsbrug kun må ske efter aftale med Copydan
Tekst og Node.

DEAR PRUDENCE

- en afskedsrejse

af

Line-Maria Lång &
Thomas E. Kennedy

forlaget em

af Line-Maria Lång

Rottekonge, noveller, 2009
Artiskokhjerte, roman, 2014
Blå tiger, roman, 2018
Himmelanker, roman 2021
Frank mig her, 2022

af Thomas E. Kennedy

Crossing Borders, 1990
A Weather of the Eye, 1996
Unreal City, 1996
The Book of Angels, 1997
Drive Dive Dance & Fight, 1997
Kerrigan's Copenhagen: A Love Story, 2002
Bluett's Blue Hours, 2003
Greene's Summer, 2004
Danish Fall, 2005
A Passion in the Desert, 2007
Cast Upon the Day, 2008
In the Company of Angels, 2010
Falling Sideways, 2011
Beneath the Neon Egg, 2014
My Life with Women – The Consolation of Jazz, 2020

FORORD

af

Kristian Bang Foss
& Martin Glaz Serup

En skygge mindre

Fordi vi var venner med Tom, og fordi vi er venner med Line-Maria, bad de os om at redigere nærværende essay. På grund af Toms tumor i hjernen, og fordi Line-Maria ikke havde den fornødne distance til det. Teksten her er det sidste, Tom skrev. De havde længe arbejdet på det essay, der ikke blot er et rejseessay, men også kommer til at stå som en rune over et langt liv og et dybt venskab. Som en slags last words måske. Her får Tom den sidste replik: “You should know that I’m not afraid.”

Essayet blev redigeret færdigt før hans død, og Line-Maria læste det højt for ham, og han var godt tilfreds med resultatet. “Dear Prudence” udkom

på engelsk i mindeskriftet *Celebrating Thomas E. Kennedy 1944-2021* (Serving House Books 2021), redigeret af Walter Cummins, og udkommer hermed for første gang på dansk.

Teksten beskriver to venners fælles rejse til Prag, fortalt, på skift, fra begges synsvinkel. En sidste rejse for Tom, en slags afsked og accept af, at døden er nært foretående. Som det er reglen i den personlige eller såkaldt følsomme rejsebeskrivelse, er det mere personerne selv end egentlig stedet, de befinder sig på, det handler om. De betragter hinanden og sig selv; omsorgsfuldt, granskende, imens de skåler. Det kan måske virke oplagt at tænke på Dan Turèlls “Gennem byen sidste gang”, som Tom selv oversatte til engelsk: “Alting er så flygtigt og forbigående/ Som éns sidste slentretur i byen”, står der i det digt.

Tom og Line-Maria er begge historiefortællere. I deres bøger er der mennesker, der handler, og der er konflikter. Men sproget er ikke et middel til at drive fortællingen, det er et mål i sig selv på lige linje med historien. Deres syntaks og temperamenter er forskellige, men de har musikaliteten og den sproglige omsorg til fælles.

Tom begyndte at skrive sent i livet, men har et omfattende forfatterskab bag sig, der både tæller essayistik og skønlitteratur. Hans hovedværk er de fire store romaner, der tilsammen går under betegnelsen *The Copenhagen Quartet*. De er udkommet på det verdensomspændende forlag Bloomsbury og anmeldt i aviser som *The New York Times* og *The Guardian*, og man kan undre sig over, at det endnu kun er ét af bindene, der er oversat til dansk. Forfatteret har fortjent mere opmærksomhed. Hvilket det forøvrigt har til fælles med Line-Marias. Hun skriver bedre end de fleste, hendes sprog har altid melodi og nerve, hendes sætninger er aldrig tamme. Thomas E. Kennedy, eller Tom, var fra New York og boede størstedelen af sit liv i København, hvor han kom til i midten af halvfjerdsene. Tom blev oprindeligt tiltrukket af en i hans øjne særlig form for dansk humanisme og frisind, som nåede at forandre sig i hans levetid i Danmark. Selv om han skrev på engelsk, havde han et skarpt blik for ironi og danske sproglige finurligheder. I selskab med andre amerikanere kunne han belevent oversætte, hvis ironien blev for underspillet: "You do realize that Kristian is being ironic now?" sagde han engang, da ironien blev for indforstået og kunne opfattes som dumhed. Tom havde en særlig generøsitet og nys-

gerrighed med sig, som gjorde, han var behagelig at være sammen med som forfatterkollega i andedammen. Han arrangerede ting og skabte kontakter, var inkluderende og talte aldrig ondt om andre. På den måde var han *old school*, som Line-Maria også beskriver ham i sit essay. En gentleman.

Og han var brændende optaget af litteratur. Vi talte hele tiden om det. Engang på Rosengårdens Bodega, det var her, vi oftest mødtes og drak de stærke fynske øl, som Tom elskede at spørge, om vi ikke skulle have: giraffer. Lad os mødes og drikke nogle giraffer! Engang imens Martin og Tom sad sådan, på Rosengårdens Bodega og drak giraffer og røg cigaretter og cigarillos – det er på mange måder længe siden – lænede Tom sig ind over bordet på sin venlige, smilende måde, men også meget bestemt, så man ikke kunne være i tvivl om, at det var alvor: “Hele mit liv handler om litteratur”, sagde han. Martin havde måske, ung og arrogant, halvfuld, og i dag så også lidt skamfuld, sagt noget kategorisk vrøvl om, at digtere var mere optaget af form end prosaforfattere, der var mere optaget af den gode historie. Tom hævdede øjenbrynet, lænede sig frem, venlig, bestemt og insisterende, men også blidt, måske han faktisk sagde: “Hele mit liv handler om form.”

Vi er taget herop, i Martins sommerhus, for at læse Line-Marias og Toms essay op for hinanden og skrive forord. Han døde i maj 2021, og nu er det snart marts. Når vi læser op, mens det stormer udenfor, og vi drikker øl og whisky, som vi også så tit har gjort sammen med ham, er det, som om han bliver levende igen igennem sine egne ord og Line-Marias beskrivelse. Det er stemmerne i teksten, der taler til og med os. Det er dét, litteratur jo også altid er: en anledning til at mindes og se og forstå og savne og føle og tænke over noget. Vi sidder oppe om natten, mens det blæser udenfor, og havet buldrer. Vi taler om Tom, som vi både synes, vi kendte godt og slet ikke. Han var både generøs og meget privat. Måske det er derfor, den danske reserverethed tiltalte ham. Men reservationen – der også var en form for stolthed – holdt ham også fra at ville mødes med os eller særlig mange andre mennesker end Line-Maria de sidste år. Tumoren påvirkede hans sprog. Han talte ikke længere dansk, selvom han selvfølgelig stadig forstod det. Og engelsk talte han kun langsomt. Sådant ville han helst ikke have, at nogen skulle se ham. Måske han var bange for, at vi skulle blive utålmodige med ham, eller måske han bare helst ville huskes for de mange så at sige meget levende og sjove stunder, vi har haft sammen. Ihvertfald var

det ikke meget, vi så ham til sidst, selvom der blev sendt hilsner frem og tilbage, på mail og også ofte med Line-Maria som bindeled. Jeg skulle hilse fra Tom. Vi savner ham.

Line-Maria er her stadig, men Tom er tjekket ud. Som Dan Turèll skriver det i sit digt, der af Tom blandt andet blev værdsat for meget præcist at rumme en moden mands dødsbevidsthed:

Og selv fader jeg ud lidt længere nede
Min sidste slentretur igennem byen er forbi
Og en enkelt skygge mindre befærder gaden –

Med Toms stemme:

And I fade away a little further on
My last walk through the city is over
And there is one shadow less in the street –

DEAR PRUDENCE

Måske det er, fordi jeg næsten er holdt op med at stole på mig selv, at jeg opfatter det som et tegn, når skyer glider ind foran solen, en hvid kats vellykkede spring op på en skraldespand, kliklyden fra en knap, der rammer asfalten.

Jeg står foran lufthavnen inde i den gule indhegning, hvor man må ryge, og har lige tabt en cardigan-knap. Tom plejer at komme for tidligt; engang da han kom til middag hos mig, stod jeg med et gult håndklæde i håret og et grønt svøbt om mig som en sari. Vi fik

øjeblikkontakt gennem dørsprækken. Han gik fem gange rundt om blokken. Siden har han altid ventet på gaden, indtil et par minutter før den aftalte tid.

Vi skal til Prag. Jeg skal være der i tre uger før at skrive, men de første fire dage er vores tur, den, vi har talt om i årevis, både før og efter han fik svulsten i hjernen.

Knappen lyser orange fra asfalten, jeg samler den op, sytråden sidder stadig på, hvilket måske kan tolkes som et godt tegn. Jeg lægger den i lommen og tænder en ny cigaret. Jeg ringer til Tom, selvom det er lidt emsigt, han er kun tre minutter for sent på den, men jeg kan spørge ham om mødestedet – det er min undskyldning. Var det nu ude foran terminal 2, vi skulle mødes? Terminal. Terminal. Terminal. Han har selvfølgelig allerede slukket telefonen, og den bliver helt sikkert ikke tændt, før han er tilbage i sin lejlighed på Østerbro. Han er old-school – når han rejser, er han der, hvor han tager hen, og kun dér. Jeg ringer igen, overvejer at lægge en besked, overvejer, om han nogensinde

ville høre den. Jeg ser Tom i en ambulance liggende på en hvid bære, han hvisker: "jeg skal altså flyve," for sådan løber mine tanker for tiden, for hurtigt, for negativt og alt for dramatisk, uden sans for kronologi. Og nu er det taxachaufføren, jeg ser for mig, ham, Tom har bestilt, han ringer på Toms dør igen og igen, indtil han til sidst ser ind ad soveværelsesvinduet og får øje på Toms krop. Først tror han, at han sover. En tynd fyr med en undskyldende foroverbøjet kropsholdning ruller en stor rød kuffert ind i den gule rygeindhegning og spørger, om han må låne min lighter. Jeg rækker lighteren frem; han lugter af sved og en musket parfume, han skærmer for den varme vind med sin krave og får tændt cigaretten. Dunk, dunk, dunk. Taxachaufføren hamrer på ruden. Taxachaufføren ringer 112. Taxachaufføren råber: "Han er død, han er død." Naboerne stikker alle sammen hovederne ud ad vinduerne. Den foroverbøjede takker og rækker lighteren frem mod mig med flad hånd. Sytråden er gledet ud af knappen, jeg kan mærke det i lommen.

Jeg tænker på, hvordan jeg kan formulere det over for Toms søn, hvordan jeg overhovedet får fat i hans søn.

Tom står foran mig, rank med et prøvende smil.

”Prague,” siger Tom, og smilet bliver bredere.

Her name is Line-Maria, and she is talented, warm and very pretty. I met her nine years ago at the Danish book fair when she was twenty-eight. She was launching her first book. She comes from a long line of Swedish-Danish artists and writers. One of the first things she told me was that her father had died when she was twelve. It always seemed that was why she had taken to me so quickly; I am thirty-seven years older than she.

Today, we are going to Prague, eighty-minutes by jet south-east of Copenhagen.

Han ser utroligt sød ud, når han smiler, det er, som om hans ansigt er særligt egnet til

smil, sol bryder frem bag skyer, når mundvigene, på hans ellers så smalle, alvorlige mund, bliver opadgående – og apropos sol: Solstrålerynker om hans øjne.

Han ser let solbrændt ud, men det synes jeg altid, han gør. Der sidder et par solbriller i brystlommen, han holder en trolley i den ene hånd. Jeg kommer altid til at føle ømhed over for ting, der tilhører mennesker, jeg elsker – en lille trolley, han har stået der og pakket og sikkert meget nøje ordnet, sat lynlåsene, så de sidder sådan, øverst, samlet, solbrillerne, der får ham til at se cool ud, når han tager dem på, skjorten med de perfekt trekantede kravespidser – måske strøgne?

Jeg kysser ham på munden. Vi er store mundkyssere i min familie, men det er kun få venner, jeg mundkysser; med Tom er det blevet decideret tradition. Vi kysser på mund, når vi mødes og siger farvel.

Vi holder vores udprintede papirer frem mod hinanden og nikker bekræftende.

Jeg mødte Tom til Bogforum i 2010, vi tog ud at spise bagefter. Hans holdning er rank som en blomsterpind – også når han sidder ned – det var svært at vurdere, hvor høj han var. Det tror jeg stadig ikke helt, jeg ved, men jeg kan huske, at jeg tænkte over det dengang. Men mest var jeg optaget af, at han havde en lattermildhed kombineret med en form for statelig reserverethed eller måske snarere en no bullshit-stolthed. Tom bestilte en tredobbelvodka, han måtte sige det tre gange, før tjeneren forstod det. Jeg har altid syntes, at der var noget cowboyagtigt ved mænd, der skamløst drak meget og fortsat virkede fattede.

*

Jeg tror, det især var, efter jeg så nogle videoklip med Michael Jackson, der blev underkastet en større undersøgelse i en lufthavn, at min frygt for lufthavne blev større. Og for tiden er min frygt for alt større. ”Et biprodukt ved fantasien,” foreslog Tom, sidst vi

sås. Jeg har fortalt ham om det, men udeladt de forestillinger, der har med ham at gøre.

Vi står foran sikkerhedskontrollen, og det er det værste. Computeren frem, tag bæltet af – når nogen rører ved min computer, er det mere grænseoverskridende for mig, end havde det været mit undertøj. Og så forestiller jeg mig hver gang, at de vil indfange mig og beholde mig i et rum i en slags kælder.

Tom er allerede i gang med at løsne bæltet, mens vi går hen mod båndet. Han finder lynhurtigt de ting, der skal findes frem, mens jeg prøver at skjule den rysten, der er i mine hænder.

Jeg holder om cardiganknappen i lommen, da jeg går igennem metaldetektoren, eller hvad det er, den upoetiske triumfbue med en afmålt smilende mand for enden. Og måske fordi vi er sammen, får Toms ro opvejet min nervøsitet, så vi som rejsepartnere giver et ikke-suspekt indtryk. Vi får samlet vores ting, og min lettelse over, at jeg ikke har sagt noget latterligt eller har lagt et eller andet fuldstændigt åndssvagt og forbudt ned

i min taske, der sætter hele alarmsystemet og tusind lamper i gang, er stor.

Endelig er vi i duften af parfume omgivet af flasker med alkohol og cremer og cigaret-pakker.

Tom går rundt i lufthavnen som i sin lejlighed, han ved, hvor det hele er, han virker tryk ved alle tavlerne. Han har en bar i tankerne, hvor vi kan drikke øl. Han kender også et sted, jeg ikke anede fandtes, hvor vi kan ryge.

IPA hjælper mod nervøsitet. Men jeg er først rolig, da vi er i flyet. Kombinationen af vitterligt at flyve og være ansvarsløs er lykkebringende, "to rely on the kindness of the pilot," kunne man sige.

*

Chaufføren har et skilt, hvor der står 'Sir Thomas E Kennedy' og 'Lady von Lång'. Vi står i lufthavnen i Prag. Jeg har bestilt bilen til os. Jeg skrev fnisende navnene ind på hjemmesiden, og her er det i kød og blod, pap og tusch.

In a taxi from Vaclav Havel Airport, the driver points out the medieval and seventeenth through the twenty-first centuries Prague buildings. The city is beautiful from an air-conditioned cab, with a curving river and many ornate bridges.

We are quartered a block from one another in Prague 3, she on Kristanova in a small apartment provided by her grant, I in the Marriott Hotel, a couple of hundred meters down Jicinska. She is staying in Prague for three weeks to research golem myths that she will incorporate into her fiction. I am staying for three days, one of the last remaining capitals I haven't seen. A second reason is to show me Prague.

Long after the Velvet Revolution, Line-Maria was introduced to this city by Jan Sonnergaard, a Danish writer who died two years ago at the age of fifty-three. She and Jonas, the man she is living with, were supposed to meet Jan in Serbia. He was a close friend. She and Jonas were preparing for the flight when they learned that Sonnergaard had died of a sudden cardiac arrest in Belgrade.

Trafikken er umulig, afstanden er ellers ikke stor fra lufthavn til by. Vores chauffør har buskede bryn og hele tiden et lille, veloplagt smil på læberne, han fortæller os om byen, mens vi kører; han taler hurtigt og meget. Han siger, han er uddannet psykolog, men holder af at køre bil. Han råder os til at passe på med taxaer, de prøver altid at snyde, siger han og vender kort sit hoved mod os og løfter det ene bryn eftertrykkeligt.

Tom bliver sat af ved sit hotel, vi aftaler at mødes lidt senere: Jeg ser efter ham, hans skridt virker glade, men hans ene ben er stadig lidt stift i det – det er omkring et år siden, han brækkede det.

Da vi kører videre, spørger chaufføren, hvorfor jeg ikke skal bo på samme hotel som min bedstefar, og jeg siger til ham, at Tom føles som familie, men ikke er det.

Det overrasker ham. Jeg har oplevet den reaktion før.

Vi er nået frem og stiger ud af bilen. Han løfter det ene buskede bryn og griber fat om

hanken på min kuffert og bærer den op på fortovet.

”Man må passe på den kærlighed, man har,” siger jeg.

”Så I er heller ikke sammen?” spørger han tøvende og undskylder bagefter.

Jeg ryster på hovedet.

Han giver mig to visitkort: det ene, hvis jeg vil bestille endnu en ”transportservice”, som han kalder det, det andet, hvis jeg vil ud at spise.

Det er en ung mand, der tager imod mig, det er hans lejlighed, jeg skal bo i. På væggene hænger plakater med Marilyn. Lejligheden lugter kraftigt af et parfumeret rengøringsmiddel, men der er lidt beskidt på toppen af elkedlen og i det hjørne, hvor jeg sætter mine sko. Hjørnesofaen er gigantisk, køleskabet står over for den. Han har glemt at sætte toiletpapir frem, som der ellers stod i lejlighedsopslaget, at han ville, men jeg siger ikke noget. Lejligheden er varm som en sauna. At åbne vinduerne hjælper ikke, der er

næsten vindstille, og luften udenfor har samme temperatur som den varme parfumerede luft i lejligheden. Sveden pibler ned ad min pande. Da han er gået, tager jeg et hurtigt bad og hænger nogle servietter fra flyet op på toiletrulleholderen.

Jeg møder Tom foran hans hotel. Han har skiftet tøj, er iført den skjorte, jeg kender så godt, den med chilierne på. Den klæder ham, han er en mand, der både tåler hat og farver. Vi går arm i arm ned ad en stejl gade og finder et sted, hvor vi kan sidde udenfor under en markise.

Our first night, we stroll along Vinohradska. It is unseasonably hot in the Czech Republic, even for the height of summer, even when the night sky clouds over. Our outdoor area is surrounded by shoulder-high, wooden patio walls with purple and yellow flowering vines draped over them here and there and a canvas ceiling. A waitress comes over, a blocky, attractive, middle-aged woman.

Det er meget typisk tjekkisk, alt er grønt og brunt. Vi bestiller svineknæ og kylling. Tom undskylder sin talefejl, der opstod, efter at han fik svulsten i hjernen – den svulst, vi troede ville dræbe ham; de sagde, at den fortsat voksede, men så holdt den pludselig op. Han taler langsommere og mere tøvende, tidligere talte vi dansk sammen – han var god til dansk, han forstår det stadig, men taler kun engelsk. Jeg tænker ikke så meget på det, som han tror; i starten gjorde jeg, men ikke længere, selvom det går langsommere, siger han det, han vil sige, og jeg kender de ord, han nogle gange blander sammen. ”Okay” og ”tak” siger han af og til på mærkelige tidspunkter, og ”godmorgen” har jeg hørt ham udbryde umotiveret; jeg kan finde på at sige det for at drille ham, og jeg tror, han synes om, at jeg ikke har berøringsangst. Jeg har bemærket, at de, der ikke ser ham så ofte, læner sig frem vanvittigt opmærksomt (én gang har jeg sågar set en af hans venner lægge sin hånd bag øret og rette det frem mod ham), mens de ser direkte på ham, når han leder

efter det rette ord. Når det sker, har han et bestemt udtryk i ansigtet, en slags lille surt smil. Det er sket, at jeg har gættet det ord, han ledte efter, men jeg passer på med at gætte, medmindre jeg er meget sikker – jeg kan se, det irriterer ham, når folk gætter forkert. Men nogle gange ved jeg det bare. Vi har også efterhånden lidt vores eget sprog. At gå på toilettet kalder vi ”stare at the wall”, og en lykkelig aften fandt vi på det håbefulde udtryk ”let there be sorbet”, ”sorry, Bob” opstod, fordi vi hører meget Bob Dylan sammen, men nogle gange må afbryde ham midt i en sætning, fordi vi skal gå fra en café, hvor han bliver spillet, eller selv har afbrudt ham for at høre et andet nummer. Udtrykket ”Sorry, Bob” kan bruges, hvis man er ærgerlig, men medbestemmende med hensyn til noget, man går glip af.

Man kunne sige:

”Tager du med til Henriks koncert?”

”Nej, jeg tror desværre, det bliver et ”sorry, Bob” fra mig.”

Lige nu taler vi om den trommende regn på markisen over os, og hvordan lyden minder mig om min far, som var trommeslager: Han trommede på tallerkner, maver og teltduge – det var, som om hele hans krop var gearret til at tromme. Alt rytmisk giver mig fartanker. Tjeneren, en smilende, lidt friskfyrsgtig kvinde med kæmpestore, utroligt charmerende ører, sætter meget hårdt, men venligt eddike og olie ned på bordet, hvorefter hun hurtigt – som om de havde stået klar til os – vender tilbage med to store, duggede krus øl.

Tom fortæller, at det var, efter at hans far gav ham Dostojevskijs *Forbrydelse og straf*, at han vidste, han ville være forfatter. Men han minder mig om, at han debuterede sent. Det gør han ofte, måske fordi han vil være sikker på, at jeg ikke antager noget andet, at det bøv! det også har været, er noget, han fortsat står ved. Det var først tyve år efter, han begyndte at skrive, at det endelig lykkedes. Det var i 1981, hvilket vi har moret os over, fordi det er det samme år, som min mor blev gravid med mig.

”Måske du allerede dengang gjorde mig heldig,” siger han og ler, og vi siger ”godmorgen” i stedet for ”skål” og klinker vores ølkrus mod hinanden. Og det føles helt vildt, at vi nu sidder her i Prag med øl og regn og sol!

”Så lykkedes det os at komme ud at rejse igen,” siger jeg.

”Godmorgen!” vi skåler igen.

Vores første tur var til Washington DC, og apropos hjemmelavede udtryk så tog vi to med derfra. ”The shit”, som slet ikke er noget, vi har opfundet, men som vi begge to elsker at sige, at noget er. ”Skriver han godt?” Ja, han er the shit. Og ”I am hungry for more than cheese”, men det har at gøre med en situation, hvor jeg åbner minikøleskabet på mit hotelværelse og spørger en redaktør, om han vil have ost, og han, der til min overraskelse og til dels forskrækkelse er ved at tage skjorten af, langsomt og liderligt leverer sætningen: ”I am hungry for more than cheese.”

Tom får serveret sine svineknæ (de ligner

virkelig knæ!), og jeg en kylling med spinat. Der stod, at den lå i et bed af spinat, og det passer meget godt – eller rettere kyllingen ligner et stort hus på en meget lille plæne.

I had eaten haxe in Köln years before with dobbelt-korn schnapps; I remember the two older men, business colleagues, I had traveled with to Köln. The one played piano for our schnapps. I wonder if they are still alive...

The clouds overhead burst. The rains come sloshing down. We change tables to be out of the rain which blows in sprinkles beneath the overhang. Finished with dinner, we agree that we should wait out the rain. The cloudburst should cool the heat. We order snifters of seven-star Metaxa. The semi-sweet brandy is good. Line-Maria reaches across the table to squeeze my hand, as she is wont to do, and tells me many things to cheer me, although I am not in need of cheering – despite my recently developed speech impediment – but I am cheered nonetheless.

Da tallerknerne er blevet båret ud, siger vi ”godmorgen” og skåler i Metaxa, som Tom introducerer mig for. Jeg siger til ham, at det vist snart er tid til: ”Me and you taxi.”

When the rain lets up, we ask the waitress where to get tobacco at that late hour. She does not speak English other than for the menu items. “Flora,” she says. Line-Maria knows where Flora shopping center is, on Jicenska. The waitress performs a pantomime, saying “Escalator,” bending at the knees one time. Down once. Line-Maria understands.

We walk in the freshly-rinsed air to Flora. They stare vacantly when I ask for cigars – apparently the Czech word for cigar is different. They do have menthol cigarettes, and I stroll home with Line-Maria, who smokes a menthol, along Jicenenska under the trees in the cool night. I kiss her hand at her apartment and watch while she goes in the door.

Resten husker jeg ikke helt. Da jeg befinder mig i min lejlighed, er jeg meget fuld. Jeg

ved, vi ledte efter cigarer til Tom, og jeg kan se, vi har købt toiletpapir, kaffe og en drikkeyoghurt. Jeg ligger i sengen, og det hele drejer rundt. Jeg har svært ved at sove. Jeg bliver ved med at tænke på det vandopvarmningssystem, jeg aldrig har set før: en flamme, der blusser op til et lille bål i en grå kasse på køkkenvæggen, når jeg tænder for vandet. Jeg bliver lidt bange for, om det er meningen, at det skal se sådan ud. Jeg googler det besværet med det ene øje lukket, ”Water and little flame in box”, men finder ikke ud af noget.

Jeg laver nogle af de vejrtrækningsøvelser, min læge har lært mig. Jeg skal til tjek hos hende, når jeg kommer hjem; jeg har gået fast hos hende efter det, jeg kalder ”da jeg blev bange for, at alle jeg kender, dør brat”. Det var, efter min ven døde pludseligt i Beograd for to år siden.

She doesn't talk a lot about it but I sense she is still marked by his death.

Ligesom min far døde pludseligt, da jeg var barn.

Jeg ånder ind og ud. Langsomt.

Jeg rejser mig fra sengen og går ud og ser på flammen i det grå skab. Den er bred og ligner fuldstændig den duvende flamme fra en Dupont-lighter.

Jeg har bedt mine tre ældste venner om hver at skrive et brev til mig, som skal ligge der, hvis de dør, så der vil være en afsked ligegyldigt hvad. Så jeg aldrig igen mister et menneske brat. Tom tog det så alvorligt, at han nu har skrevet omkring 200 sider; han skriver stadig nogle gange på brevet. Det er det mest rørende, der er sket for mig.

Svulsten i Toms hjerne sidder i sprogcen-tret. Første gang jeg så ham, efter jeg havde fået det at vide, var Toms roman *In the Com-pany of Angels* lige udkommet på dansk. Jeg skulle læse op fra den i et beboerhus, han havde fortalt mig, at de gav ham blodfortyn-dende medicin efter blodpropperne, at han havde sagt til dem: ”Jeg kommer også til at drikke vodka, det er også blodfortyndende –

I må bare regne det ind.” Hans stemme på skrift lød, som den altid havde gjort. Vi sad ved siden af hinanden på to stole op ad væggen. ”Den vokser,” sagde han. ”De vil gerne bore et hul i mit hoved, men det vil jeg ikke have.” Han lagde en hånd mod sit hoved.

Jeg glemmer det aldrig.

Next day, we take the metro three stops to the stainless-steel bust “Metalmorphosis,” the twenty-five feet tall bust of Franz Kafka, fabricated with fourteen tons of stainless-steel.

Det er først, da han står dér på rulletrappen, at jeg forstår, hvor tankeløs jeg har været. Jeg tør ikke undskylde endnu, jeg er bange for at distrahere ham. Jeg siger ikke noget, jeg tænker bare igen og igen på mig, der sagde ”kom” og ham, der smilende gik efter mig, tog det første skridt ned på rulletrappen, og så det blik, et uroligt, usikkert blik. Nu ser han lige frem for sig, nu holder han om gelænderet, mens plakater farer forbi, og den rullende trappe bumler under os. Den er

lang og meget hurtigere end de danske. Det er så kort tid siden, hans ben helede, efter det var brækket, hvilket faktisk skete på en trappe. Han var på vej ned til toget på Nørreport Station. Og selv hvis hans ben ikke for nyligt havde været brækket, så siger man ikke friskt ”kom” til en mand i halvfjerdserne og styrter ud på en rulletrappe. Det værste er næsten, at han har vist mig en tillid, jeg ikke har levet op til. Tom er ellers god til at sige nej. Han har fortalt mig om engang, hvor det var meningen, at han skulle have læst op inde i et oppusteligt gummihus – det var oplæsningskonceptet. ”Nej,” havde han sagt. ”Det kommer ikke til at ske,” havde han svaret, da de havde prøvet at presse ham. Men her står han altså nu på en trappe, stejl som et styrt, der ruller så hurtigt, at vi omkring tre gange i sekundet kan høre nogens taske ramme rillerne i glasset med en skramlende rytmisk lyd. Jeg kan se, hans ene ben ryster en lille smule, han følger mit blik, jeg ser hurtigt op, væk fra benet, han må ikke blive distraheret, han skal se lige frem – er det ikke

sådan, man holder balancen bedst? Endelig i voldsom fart forbi en filmplakat – noget med en kat med stok – bliver vi skovlet af. Metroen kommer med det samme med et sus og en lugt af petroleum. Da vi sidder over for hinanden, siger Tom venligt, men bestemt: ”Lad os lade være med at tage metroen igen.”

The bust is disassembling when we approach the square, blocks rotating and reassembling to show a likeness of his head and face – much as Kafka dealt with reality to lace it with the surreal in his imagination: So that Gregor Samsa could transform overnight into an insect, or Joseph K could be charged without charges being levied and never know what he was accused of, or give new meaning to “Dear Father.”

Kafkas store, sølvfarvede hoved er i gang med at dreje, da vi når frem. Det hele føles lidt overvældende – at være inde i byen – jeg får let indtrykskuller, og jeg er ikke upåvirket af at se mit store, sølvfarvede idol opdelt i

bidder som en rubiksterning, hele tiden vitterligt lægge sit ansigt i nye folder.

Nu er Kafka i profil, og måske Tom fornemmer mine tanker – på det seneste har jeg oplevet kontakten mellem os som næsten telepatiske. Han stryger mig over kinden og siger, at det virker flot, at byen i kafkahovedets spejloverflade bliver vist frem i forskellige glimt og forvrængninger. Meget kafkask, bliver vi enige om på vej hen mod det astronomiske ur. Jeg holder øje med kortet på min telefon; selvom jeg har været i Prag før, farer jeg ofte vild – også meget kafkask, siger Tom for at være sikker på, at jeg ikke er ked af, at jeg ikke er så god en guide, som jeg havde håbet.

We find the Old Town Square and Astronomical Clock. The tower was built in 1338, the clock installed in 1410 and rebuilt in 1490. The lapses are as old as me. The clock features the astronomical dial, reflecting the positions of the sun and moon; an hourly show of "The Walk of the Apostles," figures in moving

sculptures and a calendar dial with a medallion indicating the month are also represented. The twelve apostles appear from a round hole beneath the lofty clock face. It is under repair, wrapped in scaffolding and plastic.

Jeg må indrømme, at urrenoveringen ikke gør mig så meget – selv helt små ure kan for tiden gøre mig ubehageligt til mode.

I feel the heat all around me as a stagnant mass of humidity, pressing upon me. I used to like the heat. In New York City where I grew up, the hotter in summer, the better; even in Death Valley, the hottest place on earth, I felt content. Now, I must get into the shade ...

We take a table outside the Restaurant Blatnice, beneath parasols. Despite the heat, I manage to remain standing until Line-Maria sits. After we have schooners of Urquell draft and after we eat, I suggest to Line-Maria that we take a cab back to our respective domiciles.

Next day again, Line-Maria recommends we be near to where we're staying. Secretly exulting, I link arms with her, perambulating on the hotel side streets. We spot the Restaurant Roma, which has tables on the sidewalk. We sit adjacent to a group of people, standing outside a small bar; a man among them is a guitar-player, starts singing "Dear Prudence."

Line-Maria and I have a history with this song a year ago, when I was just developing my difficulties speaking – a scan revealed a cyst on my brain pressing against the language center – I was walking in my courtyard when I saw my next-door neighbor, sunbathing in skimpy clothes. I said, "Beautiful day." Apparently, she heard me say only the first word, and I thought that would be an acceleration in my old-man small-talk. She is beautiful, but I pulled together my speech impediment and said, "You are not beautiful. The day is," and heard what I'd said and fled into the building. I told the story to Line-Maria; immediately, she understood it and devised a solution. "Next time you see her

*sunning, play 'Dear Prudence' for her with
open windows, and turn it up for the part:
'The sun is out, the sky is blue,/It's beautiful
and so are you.'"*

De små lertøjsfade med sydende lasagne bliver anbragt på kolde hvide tallerkner; oste-kanten er sprød og gylden, men så snart man skærer i den, driver den brusende varme be-chamel frem.

Da vi har spist, går vi hen til den café, hvor guitaristen spillede. Han er desværre i færd med at pakke sin guitar ned; det viser sig, at han spillede i anledning af en fernisering. Flere kunstnere har udstillet billeder på caféen, og nu er der en slags afterparty, men de virker glade for at se os: ”Kom indenfor, kom indenfor,” siger de. Måske de tror, vi som turister har masser penge og er vilde efter at få en helt særlig souvenir med hjem.

*Line-Maria settles on a plank bench by a tree
on the street, with a half-score people seated
on straight-back chairs or standing around her.*

They are old, so Line-Maria stirs interest: Beauty is youth. I venture inside. The place itself is small and empty but for one woman sitting at the bar. The sixtyish barmaid straggles in from the street. She has some kind of lacy blouse on, revealing her shoulders quite fetchingly. To this seventy-four-year old man, this sixtyish barmaid is attractive. Ignoring me, the barmaid starts to speak Czech with the woman at the bar.

Tom stiller sig ved baren for at købe øl, mens en ung kvinde med hvidt hår og frisure som en vatrondel (hvilket ser overraskende godt ud) viser mig de forskellige malerier. De spiller høj musik i baren, for selvom den bliver kaldt café, er den meget mere en bar. Jeg tror, musikken generer Tom lidt, han bliver ved med at se sig omkring som for at finde lyd-kilden, som hvis han bare så tilstrækkeligt ippet-sættende og vredt på den skyldige høj-taler, ville den indordne sig.

Nu er det, "I will survive", der på trods af stor genreforskel minder mig om det, der

måske er mit yndlingsdigt af Hans Otto Jørgensen, og som kun består af sætningen: ”Du dør sgu da ikke”.

Da pigen med vatrondelfrisuren har vist mig alle malerierne, står Tom stadig i kø ved baren – eller det vil sige der er ingen kø, men han står stadig ved baren. Jeg kan se, han er irriteret, Tom har et meget aflæseligt ansigt og mindst fem forskellige smil. Det, han smiler nu, er det skæve, hvor den ene mundvig søger op i et træt: Ja, så hvad bliver det til? Den kirsebærrødhårede kønne bartender taler med sin veninde og vinker nogle gange til Tom, hvisker noget til veninden og fejer sit hår frem, selvom det er lidt for kort til at blive på skulderen. Herfra ligner det den slags flirt, han engang ville have påskønnet, men Toms mund bliver bare smallere og smallere, mens hendes hår hele tiden glider tilbage bag øret. Jeg siger til ham, at kvinderne taler om ham, men han tror ikke på mig – heller ikke, da den rødhårede bartender decideret peger på ham. Hans reaktion er at vende sig om,

se ud ad den åbne dør og så tilbage på mig.

Jeg sætter mig ud på en bænk op ad et træ ude foran baren og prøver at spærre en plads til ham med min taske, men der er hurtigt en mand med en usædvanlig spids hage, der spørger, om han må sætte sig. Han forstår ikke, da jeg prøver at forklare ham, at jeg venter på min ven. Næsten alle barens gæster er udenfor. Det er for ganske kort tid siden blevet forbudt at ryge på barer og restauranter i Prag, og nu vrimler det alle steder med forsamlinger af mennesker udenfor og improviserede møbler på fortovet; i det her tilfælde er det en indhegning om et træ, der har fået brædder lagt over sig og på den måde er blevet til en slags vakkelvorn rund bænk. Jeg skal lige til at gå ind til Tom, da han kommer med øllene. Fyren med den spidse hage rejser sig af sig selv, selvom Tom siger, at det ikke er nødvendigt. Den rødhårede bartender kommer kort efter dansende hen mod os, hun vil have ild til sin cigaret, selvom der tydeligvis er mange af hendes venner, der har lightere. Men hun vil have Toms ild, og

jeg kan se, det glæder ham. Hun taler næsten ikke engelsk, men står længe foran os og smådanser og smiler til Tom. Og Tom smiler det smil, der er mit yndlingssmil, læberne er tæt samlet, det er bredt, det giver ham antydningen af de smilehuller, som jeg ellers ikke tror, han har. Jeg forestiller mig, at han tænker: "Det hele er da faktisk ret fantastisk," når han smiler det smil.

The barmaid comes out, and with a few quick steps, she dances at me, moving her fetching shoulders. I rest my gaze on the see-through part of her blouse. Alas, it is not fated to be because I don't dance and don't speak her language, and it's too difficult to explain that I am interested; the spirit is willing, but the pencil has no lead in it.

When Line-Maria reappears, she says, "I told you she likes you."

Og vi taler løs med en masse af kunstnerne, stifter bekendtskab med en hund, der ligner en tynd ulv, vi får at vide, at den er bange,

men at man ikke skal tage sig af det. Ejeren og hunden kender ham med den spidse hage. Han tager fat om hundens hale, der er helt nede mellem benene på den, og løfter begejstret halen op, og til min overraskelse begynder hunden at logre lige så forsigtigt. Og jeg tror, det er her, det slår mig, hvor godt Tom taler nu, han lyder næsten, som han gjorde engang – jeg tror ikke, de mennesker, vi er sammen med, overhovedet har tænkt over hans talefejl.

De synes, det er så spændende, at vi kommer fra Danmark. Den spidshagede siger, at han, hver gang han bestiller en pizza margherita, tænker på vores dronning. Og Stockholm, vores hovedstad, er så smuk. Jeg skæver til Tom, vi ler.

I feel good about being in the company of Line-Maria, who is popular with these people, which makes me feel I must be quite a debonair old man – or her grandfather. Suddenly, we catch sight of the bar sign: Gallery Bar. We have crashed a private viewing.

De spiller igen "I will survive", og nu virker det opmuntrende på mig, især fordi Tom kommer med mange vittige og hurtige kommentarer som den gamle Tom. Men jeg tør ikke nævne det for ham, for jeg har en teori om, at det er den selvbevidste, perfektionistiske Tom, der nogle gange forværrer talefejlen.

Da vi går derfra, vinker de alle sammen til os og råber: "Tak for i aften", "Margherita" og tjekkiske ting, vi ikke forstår, men som lyder venlige.

Vi køber en flaske Bohemia Sekt med fra en bar, der er ved at lukke. Da vi når frem til Toms hotel, finder vi glas på hans værelse, som vi fylder helt op, inden vi lægger flasken på køl. Vi sætter os ud foran hotellet. Der er fyldt med mennesker, men vi finder en sofa, hvor der kun sidder en japansk mand høfligt i det ene hjørne, som om han prøver ikke at fylde for meget. Jeg er i starten nervøs over, om Marriotts personale vil skælde os ud, fordi vi drikker vin, vi selv har medbragt. Det har

altid siddet dybt i mig at være bange for at få skældud. Jeg kravler ned under tæpper, når jeg ser scener i film, hvor nogen er ved at blive opdaget.

Men Tom synes upåvirket af det. Til at begynde med tager vi elevatoren op og ned og hælder sekt i vores glas, så ingen opdager, at det ikke er en vin købt på Marriot, vi drikker, men tredje gang tager Tom bare flasken under armen og med ned, og jeg protesterer ikke.

Vi taler om kunsten og kunstnere og om, at vi begge to er lige så afhængige af musikken som af litteraturen, mens jeg laver en lille dame ud af det sølvpapir, der sidder rundt om flaskehalsen på sekt-flasken – det er noget, jeg altid gør, når jeg drikker bobler i godt selskab. Tom har efterhånden en hel samling af sølvpapirdamer i sin lejlighed, de står side om side, guld- og sølvfarvede. Jeg har sagt til ham, at han bliver nødt til at købe flasker med mere spraglet papir. Tænke på de små damers kjoler.

”Men vi får hende da aldrig med hjem,”

siger jeg og rækker den lille sølvfarvede dame frem mod ham.

”Jeg er god til at passe på små ting,” siger han.

With the foil, she deftly fashions a miniature dancing woman with long dress, arms and head, complete with breasts.

“Where did you learn to do that?”

“Nowhere. I just saw the dancer in the foil.”

The Japanese gentleman smiles and says something in Japanese, pointing at the dancer. We smile our incomprehension, and he says something else which ends with “Arigato.” I say, “Arigato.” Forty years before, I was in Tokyo and only remember that word.

Vi taler om Bob Dylan og ”Leopard-Skin Pill-Box Hat” og sætningerne: ”You know it balances on your head just like a mattress balances on a bottle of wine,” som jeg elsker. Tom troede engang, at Bob sagde ’matchbook’ i stedet for ’mattress’. Vi sad på

Kultorvet og talte om det, og jeg var straks parat til at indrømme, at jeg nok tog fejl, jeg tror altid, jeg tager fejl, når det er påstand mod påstand. Men Tom slog det straks op, da han kom hjem og skrev til mig: ”Du har ret, det er ’mattress!’”, og som forsvar for tændstikæsken og dens firkantede lighed med madrasser lagde vi, næste gang vi sås, forsøgsvis hans kalender på toppen af en flaske med vin, vi aldrig drak.

Og nu sidder jeg og tænker på den leopard-skin pill-box hat, Tom fik syet. Jeg har set et billede af ham med den på hovedet. Det var lige ham.

Han rejser sig, han skal på toilettet. Han har lagt solbrillerne på bordet, jeg ved ikke, hvordan de kom op af lommen.

Der er noget sørgmodigt ved det. At sidde der ved siden af solbrillerne. Der er genskin i dem fra glasbordet. Jeg ser på den grå pude i sofaen, der hvor han sad; puden får langsomt mere luft og udvisker sporet af, at han lige sad der. Jeg kender de solbriller så godt, jeg er engang kommet til at tage dem med

hjem i min taske, fordi jeg skulle holde dem for ham, og jeg skal ikke kunne sige hvorfor, men da jeg opdagede det, var det første, jeg gjorde, at tage et billede af hans solbriller ved siden af mine, brillestang i brillestang.

Den japanske mand ser over på mig og så ned på den lille sølvpapirdame. Det er hende, han stadig ser på, da Tom kommer tilbage.

Jeg tager Toms hånd, da han har sat sig. "Du ved godt, at jeg elsker dig, ik'?" siger jeg.

The demi-sec is not bad. We speculate in whispers what other people make of us: that I am an evil wealthy old man, that she is a young good-looking adventurer. To furnish their fantasies, we hold hands, kiss one another's hand lingeringly, gaze into one another's eyes – which is not painful to me. It occurs to me that it is a bitter-sweet charade, that I am celebrating the things I cannot have, then that I am a lucky old toad that she will play this charade with me.

As if she reads my thoughts, she says, "You know I love you, don't you?" It is a statement that might seem patronizing by anybody else, but not from Line-Maria. I remember the day we met, nine years ago, and I know that she loves me, but say, "I don't know why you do. It's mystifying."

Han svarer først ikke. Han tænder en cerut og tager et dybt hiv af den, inden han langsomt lader røgen sive ud af den ene mundvig.

"Men jeg forstår ikke hvorfor?" siger han så.

Hans blik er venligt, oprigtigt spørgende. "Jeg forstår ikke hvorfor?" siger han igen.

Han vil tænde min cigaret, men hans lighter er holdt op med at virke. Hjulet drejer rundt, men der kommer kun en gnist.

Han tager den lille sølvpapirdame op på sin håndflade og ser på hende og skænker med den anden hånd mere sekt op til os. Vi skåler. "Jeg elsker dig," siger han langsomt og tilføjer: "Du er som en datter, man kan

flirte med.”

Han har sagt det flere gange. Første gang var i flyet på vej til Washington. Jeg blev stødt over det, men nu forstår jeg godt, hvad han mener. Og der er noget sandt i det. Jeg tror, jeg er meget flirtende af natur, og siger en mand, som jeg elsker, ordet 'datter' til mig. Åh, mit hjerte!

”Jeg ved det godt,” siger han, ”at du elsker mig, men jeg forstår det ikke.”

Han har sagt sådan før, og det gør mig ked af det, eller jeg føler mig hjælpeløs over for, hvad der så skal til? Når vi nu ofte taler om, hvordan det er en tilfældighed, hvem der lever på hvilket tidspunkt i deres liv og mødes, et lykketræf, når dem med særlig fornemmelse for hinanden finder hinanden. Og vi ved, det er os, vi taler om. Vi ved altså, at det er os. Når vi ler en hel aften over vittigheder, der lige falder i vores smag, når han siger ”let there be sorbet”, og vi ved, vi præcis ved, hvad vi mener. Nok så forskellige som vi er, er vi jo fra samme planet; sådan har vi sagt, vi to forstår hinanden, møder du

en med det samme blik, skal du vide, han er din ven. Vi holder af alt det, den anden er; eller jeg holder i hvert fald af alt det, han er – selv de sider, der kan være irriterende, som når han pludselig uden at sige farvel går fra sin egen fødselsdagsfest; det er en side af ham, der uløseligt hænger sammen med en anden side af ham, jeg aldrig ville undvære.

Men jeg siger ikke noget. Jeg løfter bare mit glas, og han løfter sit, og vi tømmer dem. Vi krammer i lang tid. Solbrillerne er forsvundet fra bordet. Han tager resten af sin cerut op fra askebægret og forsøger at tænde lighteren igen uden held.

Jeg er lettet og bekymret over, at han følger mig hjem. Jeg er næsten aldrig bange for rigtige mennesker, men mørke og tætte skygger skræmmer mig, gadelygter, der ildevars-lende går ud.

Det er så sødt af ham, men jeg tænker allerede på, at han skal gå den mørke, ujævne og stejle vej tilbage alene. Især er der et bestemt sted – to stykker asfalt, der er brækket op, så de ligger vendt mod hinanden – en

stor forhøjning, der er så let at falde over. Vi når hjem til min gadedør, han venter for at se mig finde den rigtige nøgle. Vi krammer igen, og jeg kysser ham på munden.

Da jeg er kommet op i lejligheden, tænker jeg især på forhøjningen på vejen og det netop helede ben. Jeg ville ønske, han kunne sende en sms. Når vi ses i København, skriver vi altid jeg er kommet godt hjembeskeder. Jeg stiller mig foran det grå skab og ser på flammen derinde. Den brede, duvende Dupont-lichterflamme.

Jeg lægger mig på den brune kæmpesofa i stuen. På væggen over fjernsynet hænger et stort, sort ur, jeg har lyst til at pille ned. Lige inden jeg falder i søvn på sofaen, kommer jeg i tanker om, at vi har glemt den lille sølvpapirdame. Jeg håber, den japanske mand har taget hende.

*

Jeg sidder på altanen og kniber øjnene sammen for bedre at kunne se skærmen. Solen er

lava, og når den først når mig, kan jeg ikke se skærmen eller være der for varmen. Solen er lava. Sniger sig mod min altan, kravler stille op, nærmer sig, og jeg ved, jeg må flytte mig – snart. Solen rører min skulder, jeg rykker mig lidt, jeg rykker mig mere. Der er et par timer til, at jeg skal møde Tom. Det er meningen, at jeg skal skrive en sci-fi-novelle til unge baseret på Golem-myten, men mine fingre går i stå på tastaturet, og nu er der kun skygge på halvdelen af skærmen. Jeg kan ikke leve mig ind i det, det er, som om min fantasi ikke virker. Fantasierne – en scene fra mit bryllup, hvor jeg er iført en sølvblå glitrende kjole, en dans med David Lynch på et højhustag – de er alle sammen gået i stå, men det er også, fordi min fantasieren er forræderisk, vil løbe af med mig, ikke overholder reglen om, at man kun må fantasere om noget, der, skønt usandsynligt, dog kunne ske, og jeg forestiller mig rask væk en fest med genoplevelser, de savnede, der springer ud af kager og råber: ”Sikke du blev narret, fine, dejlige dig, vi elsker dig, vi er her, vi lever!”

Eller det åndssvage scenarie, jeg nu prøver at stoppe, hvor jeg går forbi grave og puster liv i de døde, som rabbi Löw gjorde med Golem. Knoglerne løfter sig op, op, op! bliver iklædt hud og får ansigter som Thors geder, bliver friske og stærke, hele, levende mennesker.

Jeg går ind og sætter mig i den store sofa og læser en artikel om Golem set som forudsigelse af den teknologiske udviklings bagside.

Jeg sender forhøjningen i vejen et strengt blik, da jeg passer den. Da jeg kommer forbi et bageri, spiller de Neil Youngs *A Man Needs a Maid*, og jeg tænker med et smil: ”Nej! Men han har brug for en lighter,” og går ind i en tobaksbutik og finder en til Tom, hvorpå der står ’Prague’ med skråskrift.

Tom sidder foran sit hotel. Jeg bliver helt let i benene af at se ham! Han rejser sig med det samme. Han har en mørk skjorte på og en pen siddende i lommen, så den guldfarvede klips lyser op. Vi begynder bare at gå.

Line-Maria shows up at my hotel, bearing a red leather purse, wearing red shoes with red bows and red lipstick on her full lips, eyes done up, and a sailor dress of navy blue with little white anchors around the hem and bodice. It exhibits her ivory shoulders and low-ringed décolletage. I compliment myself on my taste in women.

Da vi kommer forbi en kirkegård, beslutter vi os for at gå derind. Jeg har altid været glad for at gå på kirkegårde – som ganske ung pige lagde jeg mig på Kierkegaards grav med mit hår sat op med en blyant, mens jeg indtrængende bad ham om at befrugte mig med en flig af sit talent.

Det er en smuk misligeholdt kirkegård. Vi går arm i arm gennem knasende brune blade, hvis lyd fremhæver, at vi går perfekt i takt.

The cemetery is vast, and the walkways are covered with fallen leaves. I remember a poem by Jacques Prévert that is titled “Les Feuilles

Mortes” and Joseph Kosma set it to music and Johnny Mercer translated it “Autumn leaves” which was one of my favorite songs. I heard it when I was thirteen years old. The melody haunted me, brought up emotions from the well of my young soul that spoke to me of a teasing isolation that was sovereign because it was a condition of life. I don’t say anything but I lift Line-Marias hand to my lips and kiss it softly.

Vi gætter ud fra billeder og udformninger af gravsten, hvem de forskellige har været. Vi forstår ikke teksterne, men vi betragter skulpturerens stolt løftede eller bedrøvet sænkede ansigter og lægger mærke til, om de er i selskab med engle eller Jesusser. Ét navn skriver jeg ned, så vi kan slå det op senere: det på statuen af en mand, der står rank på en forhøjning og ser frem for sig. Under ham står nogle mindre mænd og spejder beundrende og bekymrede op.

Det virker så besynderligt, at der midt i alt det grønne, fuldt udsprungne ligger massevis af tørre brune blade. Der er sågar nog-

le af de lavere træer, der har fået drysset blade ned på sig fra de højere, så det ligner små, brune hårspænder i deres grønne løvmanker. Vi ser ind i de små mausoleer og taler om, hvem der har været fine nok til dem, mens vi bliver enige om, at når vi går i det rette tempo, lyder bladenes knasen som musik, og at der virkelig sjældent bliver fejlet.

Jeg giver ham lighteren på en klassisk tjekkisk bar, hvor vi spiser frokost. Vi sidder udenfor, lige over for kirkegården, men jeg kan ikke finde sedlen med navnet på den ranke vigtige mand.

*It was a lighter on which was embedded
"Prague" and the castle on a Mont. She had
noticed that my lighter was out of fluid, she
always notice everything, and this small gift
was invaluable, could have ignited a heap
of fallen leaves, and I registered it as I only
could: With silence and a lump in my thought.*

Min farfar sagde engang til mig, at nogle ting havde noget poetisk indbygget i selve deres

fysiske form. Blandt andet jordbærmarker og sporvogne. Sporvogne har altid mindet mig om pennens skrånkrift, den måde, hvorpå de ikke løfter sig fra vejen, men fortsætter i buende sving. Nu sidder vi i en sporvogn, der skrumler og ormer sig sted, mens duften af Moldau-floden bliver tydeligere gennem vinduet.

We cross the Charles Bridge with its two towers at either end, over Kampa Island. She takes my hand all across the bridge. I don't know if it's to protect me or herself from the tourists and traffic crossing either way. Maybe both.

Vi går arm i arm langs vandet og over Karlsbroen, inden vi når hen til Det Dansende Hus, min yndlingsbygning i Prag – det er den bygning, der ser mest levende ud. Det ser virkelig ud, som om den danser, og så hedder den på tjekkisk noget så uimodståeligt som Tančící dům, hvilket i mine ører lyder som Tan-ci-ci-dum, som cha-cha-cha-hus.

Jeg er normalt meget skeptisk over for

bådrestauranter, men båden, vi går forbi, har en alvorlig mahognifarve og er omgivet af røde blomster. En duft af blommer og grillet kød strømmer mod os, vi er sultne, og jeg har en sailorkjole på, der er blå og hvid og kalder på vand, så vi træder ud på den let gyngende bådebro og bliver anvist et bord. Luften er kølig og behagelig, jeg starter med en skrigende orange Aperol spritz, og Tom får prosecco i et elegant højt glas. Tjeneren har mørkt hår og et meget glat ansigt, der næsten ser airbrushed ud. Han virker lidt overlegen, indtil Tom bestiller en flaske barolo – så bliver han straks mere opmærksom, spørger, om vi sidder okay, og siger, at vi bare kan sige til, hvis vi hellere vil sidde indenfor. Men vi nyder den lidt køligere vind, varmen har været så voldsom, at vi begge har skiftet tøj to gange om dagen.

Det begynder at småregne, vi kan høre dråberne falde på presenningen, og det lyder som regn på tynde sommerhustage og dansk sommer. Men pludselig, lige da baroloen og et gigantisk glas er kommet på bordet, tager

det til. Vi kan se, at de, der sidder mest yderligt, rykker længere ind under presenningen. Og så begynder regnen for alvor, en regn, der burde kaldes noget andet, for når jeg ser på min Aperol, bevæger overfladen sig ikke af enkelte dråber: Det er, som om nogen står og hælder vand ned i den. Jeg mærker vandet ramme mit hår og strømme videre ned ad mit ansigt. Og det blæser voldsomt nu. Båden gynger mere og mere. Vi rejser os, vi ved ikke, hvad vi skal gøre af os selv, alt er virvar, gæsterne hviner, tallerkner med mad på smadrer, et stykke kød med godt med sovs på glider imod os og rammer snuden af min ene sko, mens et askebæger smadres ved nabobordet, tjenerne løber frem og tilbage under paraplyer, der vender sig på vrangen og fyldes med vand, som havde de været skåle. Jeg prøver at få kontakt med vores glatansigtede tjener, spørger, om vi må låne en paraply, men barolo eller ej, han råber bare: ”Sorry” og løber ind med tallerkner stablet på en bakke.

Tom tager resolut flasken med barolo, jeg

tager hans glas, jeg venter på ham, men han råber: "Save yourself" med latter og desperation i stemmen, og så spurter vi ind, og jeg råber: "Save the barolo", idet jeg overhaler nogle langsommere gæster.

Der er fuldstændig fyldt op med våde mennesker inde i restauranten. Ikke ved bordene, men lige ved indgangen, vi, de gennemblødte. Tøm kommer ind lige efter mig. Skjorten klitrer til hans krop, jeg kan ikke få øjenkontakt med ham, fordi hans briller er så våde. Han tager dem af, men alt er vådt, og vi har ikke noget at tørre dem af med. Der er plads ved næsten alle bordene, ved et langbord er der måske seks ledige pladser, men de tørre gæster ignorerer os, stirrer stift ned i deres tallerkner. Jeg spørger en tjener, hvad der så skal ske med os, de våde mennesker, men han griner bare.

"Men vil I placere os et sted?" spørger jeg.

Han ryster overrasket på hovedet.

"Det kan vi ikke byde vores andre gæster," svarer han så.

Vi venter undrende på, hvad de så har tænkt sig.

My black shirt is plastered to my back, my new Boss dungarees plastered to my legs. My cardboard Vasco Da Gama cigarillo box, stored in my shirt pocket, is dilapidated and wet. Even the leather belt loop on my jeans is soaked. My belt and briefs and butt, my leather sandals, are drenched. Thank god, I didn't wear socks. My hair is streaming on rivulets down my face. The lenses of my glasses run with water, and I don't have anything to wipe them with, not the handkerchief in my pocket; it and the lining are soaked. I assume from Line-Marie's stringy, streaming, long hair that she is in a similar condition. The eye shadow and dark mascara runs down her face. Her purse is dry, however; the leather is water-repellent.

Vi drikker lidt af baroloen, jeg fryser og prøver at få øjenkontakt med de gæster, der sidder ved halvtomme borde, men de und-

går mit blik. Jeg forestiller mig, at tjenerne måske vil bede dem om at rykke sammen, vi kan jo sidde opdelt i tørre og våde, hvis det er det. Vores mad må også snart være færdig, og vi kan jo ikke spise den stående. Jeg spørger vores tjener om, hvornår vi mon kan få en plads, om vi skal sidde i baren?

”Har I en reservation?” spørger han, som om han aldrig har set os før.

”Nej, men vi sad udenfor.”

Jeg vil spørge om noget mere, men han har allerede vendt ryggen til os.

”Vi går,” siger Tom.

Jeg nikker til ham. Vi stiller baroloen fra os på baren, og hånd i hånd løber vi ud i regnen. Han løber hurtigt nu, et øjeblik glemmer jeg det med hans ben. Han løber forrest ind under en bro, hvor der står en kødrand af mennesker.

Vi står der kun et øjeblik, ”vi må videre,” siger jeg i en blanding af mod og frygt for at blive opdaget af en af tjenerne.

Vi løber videre, op ad de glatte, våde trapper, der fører op til gaden, gennem kæm-

pe vandpytter, der når mig til anklerne, jeg kan næsten ikke holde mine øjne åbne, fordi det regner så meget, men endelig får vi øje på en bar lige ved Det Dansende Hus.

Nogle står i døren til baren og ryger, vi styrter forbi dem og ind. Alle stirrer. Nogle griner. Jeg har aldrig før været så gennemblødt. Jeg bestiller med det samme to små øl og en taxa. Jeg bemærker, at jeg foran baren vitterligt har efterladt en cirkel af vand fra min kjole. Tom og jeg finder toiletterne, og jeg vrider skørtet af min kjole over håndvasken. Min mascara løber ned ad mine kinder. Jeg dupper mig med lidt papir, der slet ikke forslår.

The beers we don't want, but it is just to order something. She tips the waitress generously. I have never witnessed her in an emergency. In my wetness, I feel useless.

"I can understand," the waitress says. "If I was out with my fifty-years father, and he got wet as this gentleman, I wouldn't know what to do."

I feel heartened. A couple of decades younger she took me for and didn't call me her grandfather! The waitress hands me a cloth napkin.

Line-Maria and I retire into the Ladies and Gents. I wipe my glasses, my face, my hair, my arms and hands, the top of my chest. My shirt and jeans are growing cold. The cloth napkin is utterly wet. I toss it in the sink. I pee. I start to shiver.

Da jeg kommer ud, er der en dame, der er i gang med at moppe op efter os. Jeg er virkelig flov over det, men jeg prøver ikke at tænke på det – de stirrer stadig alle sammen på os. En flok engelsktalende drenge ved et hjørnebord griner særligt højt, en bredskuldret fyr med kasket skubber til sin sidemand og siger, ”Lenny, now that is a wet woman!”

Jeg skynder mig hen til baren og spørger efter taxaen. Bartenderen er sød, hun siger, at der er for mange i kø til, at hun kan komme igennem, men at hun virkelig godt kan forstå mig: Hvis det var hendes far, havde

hun også været vildt bekymret og opsat på at få ham hjem. Jeg retter hende ikke, da hun kalder Tom min far; jeg forestiller mig måske, at det vil få hende til at arbejde mere ivrigt på sagen, eller også er det bare, fordi jeg holder sådan af far-ordet og har lyst til at tillade mig selv at dvæle ved det et øjeblik. Hun siger, hun vil ringe nonstop, og det gør hun; jeg ser, hvordan hun tager røret igen og igen og trykker et nummer. Så kommer Tom, søde gennemblødte Tom, håret ligger blankt og klinet til hans hoved som på en Ken-Barbiedukke, skjorte og bukser sidder som bodypaintet på ham, så man helt tydeligt kan se noget meget firkantet i hans ene lomme, måske pakken med cerutter.

”Vi kommer til at grine af det her, når vi sidder tørre og spiser,” siger jeg.

Han nikker og smiler lidt tøvende. De engelsktalende fyre griner og stirrer over på os. Men nu skulle taxaen heldigvis være på vej. Jeg går ud for at se, hvor meget det regner, ”Wet woman,” råber drengene til mig. ”Wet woman,” råber ham, der hedder Lenny, og

løfter sit ølkrus.

”Yes, it is extremely funny!” siger jeg og har lyst til at vælte alle deres overdimensionerede øl ud over dem. De klasker vitterligt i bordet af grin.

”Vi kommer til at grine af det snart,” siger jeg lidt mere tøvende til Tom, da vi står i døråbningen, og regnen blæser ind på os, og jeg løber ind og ud for at være sikker på, at der ikke er nogen, der tager vores taxa. Men nu smiler Tom yndlingssmilet.

”Grine,” siger jeg forpustet, da vi endelig sidder i bilen, og jeg kan se, hvordan der allerede har dannet sig en vandpyt under vores fødder.

”Soon,” siger Tom, og nu griner vi, og måske Tom ligesom jeg føler sig heldig og eventyrlysten og reddet.

Vi holder ved min lejlighed, jeg styrter ud, føler, jeg er med i en ølstafet, at nu skal jeg være hurtig. Jeg løber op ad trapperne kommer ind i lejligheden, finder tørt tøj, jeg putter i en pose, og styrter ned ad trapperne og ind i bilen.

Kort efter er vi på hans hotel. Han har hængt sine bukser op så ordentligt på en bøjle over badekarret, adskilt buksebenene med en slags klemmer. Jeg får igen denne her følelse, når jeg befinder mig i et rum alene med nogle af hans ejendele.

Jeg skifter tøj og maser kjole og sko ned i en plastikpose; den ene skos sål har givet slip, og hælen hænger efter den. Den ser utroligt venlig ud med sin store mund.

In my room, after she has changed in the bathroom, she wrings out her soaked dress in the tub and puts it in a plastic bag. It is sad to see the sailor dress in a wet crumple in the plastic bag.

I put my drenched belt over the closet door and my black shirt on a hanger on the closet latch. I remove my watch. My wallet is wet; I remove the credit cards and the cash, stuff them in my dry pocket. The bills are soggy. My sandals I put in plastic bags which I transported the dry wingtips in. I hang my Boss dun-

garees on two hangers over the bathtub, using the pants clips on the coat hangers to separate the legs, Line-Maria says that it's cool how I hung my dungarees on two hangers.

Han har hængt sin skjorte på skabsdøren på en bøjle. Jeg stirrer på den, mens han går på toilettet. Da han kommer ud, ser han fra mig til skjorten, som jeg vist stadig står og stirrer på.

”Er alt okay?” spørger han.

Jeg ved ikke, hvad jeg skal svare. Jeg siger noget i stil med, at han hænger sit tøj så fint op – det lyder lidt underligt, og han ser lidt forvirret på mig. ”Cool,” siger jeg så, ”det ser cool ud.”

Vi går ned i Marriotts restaurant, det er sådan en lykke at være tør og sidde med et glas vin og vide, at maden snart kommer.

”Du sagde, vi ville grine af det,” siger han, da vi deler en tikka chicken som forret, ”og du havde ret.”

After we eat, the waiter gives us gratis slivovice in ornate little glasses which we take on the covered patio. The Japanese gentleman exchanges greetings with us.

Line-Maria reads me a short piece which she has written in Danish. It is about Jan Sonnergaard, about how she tries to remember how he enters a room, and she does not have a recollection of some of the quotidian things her father did.

Jeg tør altså ikke nævne for ham, hvor godt han taler nu; han bevæger sig også anderledes, som om regnvejret har haft en oplivende effekt på ham. Jeg sidder bare og smiler, mens han taler. Posen med kjolen og skoene er tung, den efterlader et vådt mærke på gulvet, da vi går udenfor. Det er holdt op med at regne, og det er lidt, som om vores held nu er helt uden ende. Vi taler om bartenderen, der troede, at Tom var min far, og Tom fortæller mig om dengang, han arbejdede for Det Hvide Hus, og hvordan han med det

samme kunne få en taxa, når han bestilte en til 'Kennedy'. Og tjeneren giver os en slivo on the house. Og vi taler om den bog, Tom skriver på, hvor hvert kapitel har titel efter et musiknummer, og vi bliver enige om, at vi må samle alle de musiknumre, der er vores, på en playliste, når vi kommer hjem.

Before this moment, I have never realized something in all my seventy-four years: From the beginning, nothing at all has lasted; memory is all we have. Memory is all, and all is memory.

Og Tom taler hurtigere og hurtigere og mere og mere animeret, og vi skåler i slivo og siger "let there be sorbet" og "godmorgen", og jeg tænker: Selvfølgelig forstår du, hvorfor jeg elsker dig.

Han tørrer sine briller af og lægger dem et øjeblik fra sig på bordet, og når jeg ser rigtigt godt efter, kan jeg se, at stellet har en antydning af et leopardmønster. De når at ligge der på bordet et øjeblik, inden han ta-

ger dem på. Han ser på mig.

”Du skal vide, at jeg ikke er bange,” siger han, som om han har læst mine tanker.